

YTTRANDE
2014-01-03

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Föreningen Sveriges Länsbibliotekariers (SLB): remissvar på Lättlästutredningen (SOU 2013:58)

Sammanfattning

Lättläst är ett av de sätt som finns för att ge personer med läshinder möjlighet att delta i det demokratiska samhället. Därför är det viktigt att staten tar sitt fulla ansvar och tilldelar resurser så att målgruppens behov kan tillgodoses.

Sammanfattningsvis ställer vi oss bakom ett flertal av förslagen i utredningen men den stora invändningen är uppdelningen i primära och sekundära målgrupper som vi anser inte gynnar alla som har behov av lättläst information och litteratur. Att exkludera grupper ligger inte i linje med den nationella funktionshinderpolitiken.

Avsnitt 6.3.1 Statens insatser för lättläst överförs till MTM

Vi ställer oss bakom förslaget att föra över den största delen av Centrum för lättläst verksamhet till MTM under förutsättning att verksamheten integreras på klokt sätt och under förutsättningar som gör att den kunskap och kompetens som finns idag tas tillvara. På MTM finns redan lång erfarenhet av att arbeta med och för personer med läshinder av olika slag och ett samgående kan bli fruktsamt för båda parter. MTM har också erfarenhet av att arbeta med tekniska projekt och tekniska lösningar. Viktigt är dock att 8 sidors och bokförlagets oberoende säkerställs inom myndigheten.

Avsnitt 6.3.2 Nationellt kunskapscentrum

Förslaget att inrätta ett nationellt kunskapscentrum ställer vi oss bakom. Att producera lättlästa böcker och texter, stödja, samordna och samarbeta inom området är komplext och därför behövs en nationell resurs för att stödja det. Att utforma riktlinjer och arbeta med forskning är viktiga arbetsuppgifter. Det nationella kunskapscentrumet ska vara öppet för samarbete med såväl producenter som bibliotek och andra. Vidare bör centrumet arbeta med utvecklings- och forskningsprojekt.

Avsnitt 6.3.3 Målgrupper för kunskapscentrumet

Utredningens förslag att dela upp i primära och sekundära målgrupper ställer vi oss inte bakom. Det är inte godtagbart att prioritera ner till exempel gruppen med personer som nyligen invandrat. Det är en av de stora grupperna som använder sig av lättlästa böcker på bibliotek. Att inte ha deras behov för ögonen i lika stor utsträckning vid produktion av lättlästa böcker riskerar att minska tillgängligheten och att biblioteken blir mindre intressanta för brukarna; på så sätt minskar deras naturliga kontakt med biblioteken. Detta vore beklagligt. Alla personer som har behov av lättlästa böcker och lättläst information ska likställas. Att anta att kommersiella krafter kan täcka behovet för den föreslagna sekundära gruppen känns inte realistiskt.

Utredningen föreslår att målgrupperna för det nationella kunskapscentrumet delas in i primära och sekundära målgrupper och betoningen på uppdraget ska vara de primära målgrupperna, i andra hand kan även insatser riktas gentemot de sekundära målgrupperna. Detta kan ställa till med problem. Vem avgör vad som ska prioriteras? Här saknas en analys av vilka konsekvenser indelningen kan få.

I den nya bibliotekslagen 5 § framgår att biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med annat modersmål än svenska genom att bland annat erbjuda litteratur på lättläst svenska. Denna paragraf stödjer inte en uppdelning i primära och sekundära målgrupper. För personer som nyligen invandrat till Sverige och som inte kan svenska på grundläggande nivå är lättlästa texter ett sätt att lära sig språket.

I propositionen (2013/14:3) Läsa för livet poängteras också vikten av stärkta insatser för personer med annat modersmål än svenska. Den lättlästa litteraturen blir ett stöd i att ta till sig det nya språket och utveckla en tvåspråkig funktion vilket även främjar integration.

Den senaste OECD-undersökningen PIAAC visar att drygt 13 procent av vuxna svenskar har stora lässvårigheter. För personer i den här gruppen är lättläst litteratur ett sätt att få stöd i sin läsning..

Avsnitt 6.3.4 Information och marknadsföring av lättläst

Vikten av att marknadsföra det lättlästa materialet kan inte nog understrykas och därför ställer vi oss bakom utredarens förslag. Målgruppen och deras förmedlare behöver känna till att det finns material på lättläst svenska och enkelt kunna söka fram det ur en databas. Det bör finnas möjlighet att såväl köpa litteratur som att låna den. Materialet för biblioteksbruk bör också finnas i Libris och då behövs ett särskilt framtaget gränssnitt för målgruppens behov.

Det är positivt att Centrum för lättläst finns kvar som namn, just för att det är ett känt varumärke, vilket fortsättningsvis underlättar för användarna.

Avsnitt 6.3.5 Brukarråd

Det är positivt att ett brukarråd inrättas för att tillvarata brukarnas synpunkter. Brukarrådets uppdrag och sammansättning bör inte begränsas till den primära målgruppen utan bör omfatta samtliga brukargrupper.

Avsnitt 6.3.6 Bevaka teknikutvecklingen

Teknikutvecklingen ska tillvaratas för att på bästa sätt kunna tillgodose målgruppens behov. Lättlästa texter kan läsas på olika sätt och med olika tekniska lösningar.

Avsnitt 6.3.7 Lättläst nyhetsinformation

Vi ställer oss bakom förslaget att det nationella kunskapscentrumet fortsatt ska ge ut tidningen *8 SIDOR* men att tidningens målgrupp blir alla som har behov av lättläst. Tidningen är uppskattad av läsarna. Här kan webben och den mobila tekniken utvecklas och vara ett komplement till den tryckta tidningen genom att ge läsare möjlighet till fördjupning och mer material på olika plattformar. Behovet av lättläst information är stort och skall inte underskattas.

Avsnitt 6.3.8 Lättläst litteratur

Det nationella kunskapscentrumet ska ansvara för den lättlästa litteraturen. Det ställer vi oss bakom. Men vi hyser inte en alltför stor tilltro till den kommersiella marknadens möjlighet eller intresse av täcka hela produktionsbehovet. En viss beredskap måste finnas för att täcka upp. Någon form av samrådsgrupp för de olika aktörerna inom produktionen av lättläst litteratur kan inrättas för att undvika dubbelarbete och luckor.

Avsnitt 6.3.9 Lättläst-tjänsten avknoppas

Det här förslaget har vi inget att invända mot eftersom tjänsten redan idag fungerar som en egen verksamhet som säljer tjänster och får täckning för sina kostnader. Viktigt är att avknoppningen sker på ett genomtänkt sätt så att inte kompetens försvinner i processen. Certifieringen av lättläst och webbinformation bör finnas inom det nationella kunskapscentrumet.

Avsnitt 6.3.10 Lättläst i skolan

Eftersom Centrum för lättläst under lång tid har byggt upp kunskap och kompetens inom området kan vi inte ställa oss bakom förslaget att uppdraget gentemot skolan ska upphöra och föras över till SPSM. Det skulle vara mer gynnsamt att behålla den här verksamheten och att allt som rör lättläst finns inom det nationella kunskapscentrumet.

Avsnitt 6.3.11 Samhällsinformation

Det är positivt att Handisam får ett uppdrag att följa upp och utvärdera myndigheternas lättlästa samhällsinformation. De är mest lämpade för den här uppgiften.

e.u.

Maria Ehrenberg

Ordförande

Föreningen Sveriges Länsbibliotekarier